ISSN 2415-7929
DOI: 10.31891/2415-7929

Науковий журнал

Актуальні проблеми філології та перекладознавства

2021, № 21, Том 1

Scientific journal

Current issues of linguistics and translation studies

2021, Issue 21, Part 1

Хмельницький 2021

Науковий журнал
Актуальні проблеми філології та перекладознавства
Затверджено як фахове видання категорії «Б»
(наказ МОН №1188 від 24.09.2020)

Засновано в березні 2011 р. ***Виходить 2 рази на рік***

Хмельницький, 2021, № 21, Том 1

Засновник і видавець: Хмельницький національний університет

Наукова бібліотека України ім. В. І. Вернадського http://nbuv.gov.ua/j-tit/apftp

Журнал включено до наукометричних баз:
Google Scholar https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=UE4UR2oAAAAJ

Головний редактор	**Царалунга Інна Богданівна** , доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри української філології Хмельницького національного університету
Заступник головного редактора. Голова редакційної колегії	**Бойко Юлія Петрівна**, доктор філологічних наук, доцент, завідувач кафедри германської філології та перекладознавства Хмельницького національного університету
Відповідальний секретар	**Давидюк Юлія Борисівна**, кандидат філологічних наук, доцент кафедри германської філології та перекладознавства Хмельницького національного університету

Ч л е н и р е д а к ц і й н о ї к о л е г і ї

Базилевич Марина – PhD (м. Декор, штат Айова, США), **Беднарова-Гібова Клаудія** – PhD (м. Пряшів, Словаччина), **Бойко Ю. П.** - д-р філол. н., **Гавриш М. М.** – канд. філол. н., **Гнатюк М. І. –** д-р філол. н., **Давидюк Ю. Б.** – канд. філол. н., **Ємець О. В.** – канд. філол. н., **Єсипенко Н. Г.** – д-р. філол. н., **Козловський В. В.** – д-р. філол. н., **Колєгаєва І. М.** – д-р. філол. н., **Коломієць Л. В.** – д-р. філол. н., **Купчинська З. О.** – д-р. філол. н., **Кшановська-Ключевська Ельжбета** – PhD (м. Краків, Польща), **Марчук Л. М.** – д-р. філол. н., **Ніконова В. Г.** – д-р. філол. н., **Олійник Л. В.** – канд. філол. н., **Панасенко Наталія** – д-р. філол. н. (м. Трнава, Словаччина), **Папушина В. А.** – канд.філол. н., **Приймак І. В.** – канд. філол. н., **Славова Л. Л.** – д-р. філол. н., **Станіславова Л. Л.** – канд. філол. н., **Тимошенкова Т. М.** – канд. філол. н., **Торчинська Н. М.** – канд. філол. н., **Торчинський М. М.** – д-р філол. н., **Холод Уляна** – PhD (м. Оломоуц, Чеська Республіка), **Царалунга І. Б.** – д-р філол. н., **Шуляк С. А.** – д-р філол. н., **Янчишин А. М.** – канд. філол. н..

Технічний редактор **Кравчик Ю. В.** – канд. екон. н.

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради Хмельницького національного університету, протокол № 10 від 27.05.2021

Адреса редакції: **Україна, 29016, м. Хмельницький, вул. Інститутська, 11, Хмельницький національний університет редакція журналу "Актуальні проблеми філології та перекладознавства"**
☎ +38 (0382) 67-51-08
e-mail: khnu.apfp@gmail.com
web: http://apfp.khnu.km.ua/
http://lib.khnu.km.ua/visnyk_apfp.htm

Зареєстровано Міністерством юстиції України.
Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія КВ № 24779-14719ПР від 06 квітня 2021 року (перереєстрація)

© Хмельницький національний університет, 2021
© Редакція журналу "Актуальні проблеми філології та перекладознавства", 2021

ЗМІСТ

ЦАРАЛУНГА І. Б.
ДВІРЕЦЬКО-ПЕРЕСОПНИЦЬКЕ ЄВАНГЕЛІЄ: СИНЕРГІЯ РІДНОЇ МОВИ
(ДО 460-ЛІТНЬОГО ЮВІЛЕЮ ПАМ'ЯТКИ) 5

БАК ХАДИ
ФУНКЦИОНАЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ЯЗЫКОВЫХ ЭКСПРЕССИВНЫХ СРЕДСТВ
В РУССКОМ ЯЗЫКЕ 9

БЕРЕЗОВСЬКА Г. Г.
ЗАГАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ НАЗВ ОДЯГУ
СХІДНОПОДІЛЬСЬКИХ ГОВІРОК 13

ГЕРАЩЕНКО О. М.
НА МАРГІНЕСІ ЛІНГВІСТИЧНИХ СТУДІЙ: ДО ПИТАННЯ
ПРО ПОЛЬСЬКІ ВПЛИВИ У ФОРМУЛЯРІ «РУСЬКИХ» ПРИВІЛЕЙНИХ ГРАМОТ 20

ГЛУШКОВЕЦЬКА Н. А.
ІСТОРИКО-ЛІТЕРАТУРНІ АСПЕКТИ ПИСЬМЕННИЦЬКОГО ЕПІСТОЛЯРІЮ 25

ГРОМКО Т. В.
ГОВІРКА ЯК МОВНА СИСТЕМА В МЕТАМОВІ ЛІНГВІСТИКИ 29

ДЕНИСОВЕЦЬ І. В.
СТАНОВЛЕННЯ Й РОЗВИТОК ТЕРМІНОНАЙМЕНУВАНЬ
«ЛЕКСИЧНА І СИНТАКСИЧНА ДЕРИВАЦІЯ» В УКРАЇНСЬКОМУ СЛОВОТВОРІ 34

ДУДЕНКО О. В.,
ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ 'ЗРАДА' В ОДНОЙМЕННОМУ РОМАНІ ЄВГЕНІЇ КОНОНЕНКО
(«ЗРАДА (ZRADA, MADE IN UKRAINE)») 40

ІЛЬЇНА О. В.
ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ УКРАЇНА В ПОЕЗІЇ Ю. М. МУШКЕТИКА 48

КАПЛИЧНА Л.
СТИЛЬОВІ ОСОБЛИВОСТІ ЛІРИКИ ОЛЕКСИ ГАЙ-ГОЛОВКА 53

КОМАРОВА З. І.
МОВНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ЕМОЦІЇ СТРАХУ В ТВОРАХ ІВАНА ФРАНКА 58

КУХАР Н. І., ПРОКОПЧУК Л. В.
ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ НА ЗАНЯТТЯХ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПРАКТИКУМ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ» 67

ЛУКІНА Л. Р.
ПРОПОВІДЬ ЯК ОСНОВНИЙ ЖАНР КРАСНОМОВСТВА
В ПОЛЬСЬКОМУ РЕЛІГІЙНОМУ ДИСКУРСІ 72

МАЦЬКО В. П.
ПОЕТИКА І ПРОБЛЕМАТИКА ПОВІСТІ «ЗАЛІЗНИЙ КУРКУЛЬ» ІГОРЯ КАЧУРОВСЬКОГО 76

НІКІТОВА І. І.
ХУДОЖНЯ МОДЕЛЬ «ВІДРОДЖЕННЯ» ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ
В РОМАНІ ДОКІЇ ГУМЕННОЇ «ЗОЛОТИЙ ПЛУГ» 81

НОВИК О. П.
ПОВСЯКДЕННІСТЬ У РОМАНІ ВАСИЛЯ ДОБРЯНСЬКОГО
«ВИБІР КАПІТАНА КОТЛЯРЕВСЬКОГО» 86

ОЛІЙНИК Л. В., ПРИЙМАК І.В.
ЖАНРОВА СПЕЦИФІКА ТА ТЕМАТИЧНЕ РОЗМАЇТТЯ РОМАНУ
ЯНУША-ЛЕОНА ВИШНЕВСЬКОГО «САМОТНІСТЬ У МЕРЕЖІ» 91

ПРОТАЩУК В. А.
АНАЛІЗ НАЗВ КАРТИН ЗА СТРУКТУРНО-ХРОНОЛОГІЧНИМ ПРИНЦИПОМ 97

РОГУЛЬСЬКА О., ТАРАСОВА О.
ПРОБЛЕМАТИКА «КРИМСЬКИХ СОНЕТІВ» АДАМА МІЦКЕВИЧА: МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ 101

IRINA SASHKO
SZTUKA W LITERATURZE. ZNACZENIE FRESKÓW MICHAŁA ANIOŁA W
„TRYPTYKU RYZMSKIM" JANA PAWŁA II 109

СКРИПНИК Н. І.
МЕТОДОЛОГІЯ ПОНЯТТЯ «КОМУНІКАТИВНО-МОВЛЕННЄВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ» У
СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ 114

ТАРАН О. С., ЛЕБЕДЕНКО Ю. М.
СЕМАНТИКО-ДИСТРИБУТИВНИЙ АНАЛІЗ СЛЕНГІЗМІВ НА ОСНОВІ ДАНИХ КОРПУСУ ГРАК 119

ФАРІОН І. Д.
СВЯТОСЛАВ КАРАВАНСЬКИЙ
«ПРО РЕСТАВРАЦІЮ НАЦІОНАЛЬНИХ РИС УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ» 124

ФІЛІПЧУК М. В., ОНУФРІЙЧУК Г. І.,
ФАУНОСИМВОЛІКА НАРОДНОГО МОВЛЕННЯ: АСОЦІАТИВНІ ПАРАЛЕЛІ 129

ШВЕЦЬ Т. В.
ЕСТЕТИКА КОМІЧНОГО І ТРАГІЧНОГО НА ФОНІ КОНТРАСТНОСТІ
В ПОВІСТІ ОЛЕНИ ЗВИЧАЙНОЇ «МИРГОРОДСЬКИЙ ЯРМАРОК» 134

ШЕВЧУК З. С.
МОВНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ПОБУТОВОГО КОНФЛІКТУ В ПРОЗІ ВОЛОДИМИРА ЛИСА 139

ШКАРБАН Т. М., РИЧАГІВСЬКА Ю. Є.
ОДНОРІДНА СУПІДРЯДНІСТЬ
ІЗ ПОВТОРЮВАНИМИ ПІДРЯДНИМИ СПОЛУЧНИМИ ЗАСОБАМИ 143

ШТЕЙНБУК Ф. М.
СЕКСУАЛЬНІСТЬ ПІД «ЗНАКОМ САВАОФА»
В ОДНОЙМЕННОМУ РОМАНІ ОЛЕСЯ УЛЬЯНЕНКА 148

ГЕРАЩЕНКО О. М., ШТЕФАН А. П.
«IAZYK MOY POUCZYTSIA PRAWDI TWOIEY»:
СЛОВ'ЯНОРУСЬКІ ВСТАВКИ ПОЛЬСЬКОЮ ГРАФІКОЮ У ТРАКТАТІ ЛАЗАРЯ БАРАНОВИЧА 153

ЯРМОЛЕНКО Г. А.
ВІДДІЄСЛІВНІ NOMINA LOCI ДАВНЬОРУСЬКОЇ МОВИ:
КОГНІТИВНО-ОНОМАСІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ 159

РЕЦЕНЗІЯ НА ПІДРУЧНИК

HENRYK DUDA
KOMPENDIUM ŚWIADOMEGO NAUCZYCIELA JĘZYKA POLSKIEGO I KULTURY POLSKIEJ 163

Лукіна Л.Р. Проповідь як основний жанр красномовства в польському релігійному дискурсі. *Науковий журнал «Актуальні проблеми філології та перекладознавства».* Хмельницький, 2021. № 21, Том 1. С. 72 – 75.

Ключові слова: релігійний дискурс, проповідь, гомілетика, сугестивний вплив, лінгвістична прагматика, комунікативна лінгвістика.

УДК 811.162.1:272/273]:[808:2-534.6]

ПРОПОВІДЬ ЯК ОСНОВНИЙ ЖАНР КРАСНОМОВСТВА В ПОЛЬСЬКОМУ РЕЛІГІЙНОМУ ДИСКУРСІ

У статті описано види, жанрові особливості, зміст та структуру сучасної польської проповіді, здійснено комунікативно-прагматичний аналіз проповідей як мовленнєвого жанру.

Ключові слова: релігійний дискурс, проповідь, гомілетика, сугестивний вплив, лінгвістична прагматика, комунікативна лінгвістика.

SERMON AS THE MAIN ORATORY GENRE IN POLISH RELIGIOUS DISCOURSE

Determining the specifics of the religious picture of the world and specific characteristics of the main religious concepts in the Polish language, which are already fully and comprehensively studied in linguistics, serve as a basis for the analysis of Polish religious discourse. Religious discourse is based on a set of dogmas and values. In the institutional dimension, it is aimed at the integration of individuals, not only the formal support of belonging to one group and its opposition to foreign groups, but also the education of certain ideas and principles, a special model of behavior approved by the creed. The problem of the art of preaching, its moral content, which has been studied in detail by theologians in the historical context of the development of Christian spirituality, requires philosophical understanding in terms of its communicative impact on a particular listener.

In this regard, it is important to study the essence of the communicative features of the use of the art of preaching by Christian preachers - spiritual leaders, whose main task was the embodiment of Christian moral and ethical values. Religious style as a separate functional variant of the modern Polish language has a

specific scope and linguistic features. At the same time, it incorporates the elements of various functional styles, including artistic and journalistic, which is manifested in a large number of figurative expressions, the use in most genres of expressive means to influence the listener during the worship, including the sermons.

The sermon, like any other genre of speech, is characterized by a communicative situation, expression and expressive intonation, volume, concept of the addressee and the addresser. It has a communicative purpose, a double meaning, factors of the communicative past and communicative future, linguistic embodiment. The sermon is characterized by didacticism and wide possibilities of influencing the consciousness of the addressee, promotes the formation of moral concepts.

Key words: religious discourse, sermon, homiletics, suggestive influence, linguistic pragmatics, communicative linguistics.

Комунікація – особливий модус існування живої людської мови з притаманною лише йому категоріальною організацією засобів мовного коду. Найважливішими категоріями комунікації є дискурс, мовленнєвий жанр і мовленнєвий акт [1, с. 136].

У різних сферах історично сформованої комунікації виділяють різні види дискурсу, зокрема науковий, політичний, юридичний, педагогічний, рекламний, літературний, релігійний (фідеїстичний). Релігійний (фідеїстичний) дискурс одні науковці подають як тотожний іншим, тоді як деякі вказують на відмінність фідеїстичної комунікації від інших типів спілкування. Сучасний американський соціолог Роберт Белла визначив релігію як особливу систему комунікації – «символічну модель, яка формує людський досвід – як пізнавальний, так і емоційний» у розв’язанні найважливіших проблем буття. Основою релігійної комунікації є передавання (трансляція) життєво важливих для людини і суспільства етичних смислів. Вони сприймаються як заповіді, які Абсолют (Бог) відкрив людям. Боже Одкровення сприймається як дароване священне знання – повне, бездоганне і найголовніше серед усіх знань [1, с. 142-143].

Про зацікавленість науковців проблемами дискурсу свідчить велика кількість праць вітчизняних та зарубіжних дослідників, зокрема Ф. Бацевича, О. Бессонової, А. Бєлової, В. Дем’янкова, В. Карасика, Є. Кубрякової, М. Макарова, М. Полюжина, П. Серіо, А. Токарської, Дж. Фіске, Р. Ходжа, Дж. Юла та інших.

Ф. Бацевич дає таке визначення поняттю «дискурс» (франц. discours – мовлення) – тип комунікативної діяльності, інтерактивне явище, що має різні

форми вияву (усну, писемну, паралінгвістичну), відбувається в межах конкретного каналу спілкування, регулюється стратегіями і тактиками учасників; складний синтез когнітивних, мовних і позамовних (соціальних, психічних, психологічних тощо) чинників, які визначаються конкретним колом «форм життя», залежним насамперед від тематики спілкування. Оскільки дискурс визнано найважливішою категорією міжособистісного спілкування, постала проблема базової одиниці комунікації, яка об'єднувала б за певними параметрами різноманітні мовленнєві акти [2, с. 18-19]. Нині на таку роль дедалі активніше претендує мовленнєвий жанр, зокрема жанр проповіді.

Інтерес до феномена проповіді підтверджується численними дослідженнями її мовної, смислової і комунікативної специфіки українських (О. Зелінська, А. Михальська, Ю. Олешко, М. Смирнова, В. Яригіна) та польських (Р. Бізіор, Й. Гавель, Д. Завільська, Д. Здункєвіч-Єдинак, Я. Мьодек, В. Пшичина) науковців.

Метою дослідження є проаналізувати види, жанрові особливості, зміст та структуру сучасної польської проповіді в системі релігійного дискурсу.

Мистецтво проповіді, або гомілетика, має свою давню (з першого століття н. е.) і, безперечно, цікаву історію. Термін «гомілетика» походить від грецького слова «гомілія», що означало бесіду з однією людиною або зібранням слухачів, а надалі отримало значення проповіді, яка вимовляється на релігійному зібранні. Гомілія – найдавніший вид християнської храмової проповіді тих духовних пасторів, які не отримали шкільної освіти, але, глибоко повіривши в істини християнства, викладали їх простою доступною мовою.

Релігійний стиль як окремий функціональний різновид сучасної польської мови має специфічну сферу використання й мовні особливості. Водночас він убирає в себе елементи різних функціональних стилів, зокрема художнього і публіцистичного, що виявляється у великій кількості образних виразів, використанні в більшості жанрів експресивних засобів із метою впливу на слухача під час богослужінь, зокрема при виголошенні проповіді. У «Великому словнику польської мови» (WSJP) знаходимо таке тлумачення поняття «проповідь» (kazanie) – промова на тему, пов'язану з ученням костелу, яку священик виголошує перед парафіянами, як правило, під час меси [12].

М. Смирнова констатує, що традиційна класифікація проповідей пов'язана з ім'ям архієпископа Аверкія (Таушева), який у «Посібнику з гомілетики» за формою виділяє чотири жанри проповіді: 1) гомілія, або пояснювальна бесіда, завданням якої є пояснення Святого Письма; 2) слово, що бере свій зміст з ідеї церковного року; 3) катехізичне повчання, яке викладає

елементарні уроки віри, моралі й богослужіння; 4) публіцистична проповідь, яка відповідає на питання сучасності і вихідною точкою якої є новітні погляди, модні віяння і хвороби сьогодення [4, с. 175].

У сучасному релігійному дискурсі виокремлюють три види проповідей: 1) роз'яснювальні (егзегетичні); 2) повчальні або виховні (парентетичні); 3) тематичні (панегіричні). У роз'яснювальних проповідях трактують тексти Священного Письма із застосуванням історико-культурного, контекстуального, лексико-синтаксичного, теологічного й літературного аналізу. Виховна проповідь – це настанова віруючим, вона починається з викладу власних думок проповідника (kaznodzieja) про різні соціально-політичні, богословські або психологічні питання, які потім підтверджуються текстами зі Священного Письма. Тематичні проповіді тлумачать значення якого-небудь свята, об'єкта чи ікони і пов'язані з певною датою. Вони становлять урочистий, хвалебний виступ проповідника на визначену тему [5, с. 48].

Дослідивши структуру проповідей, можемо визначити, що традиційна проповідь композиційно складається зазвичай із шести частин (зачину, вступу, інформативно-оповідної частину, інтерпретувальної частини, висновків, закінчення), які відрізняються одна від одної як у плані змісту, так і в плані вираження. Для вступу характерний традиційний стійкий фразеологізований початок – посвята Богові (*W Imię Ojca i Syna, i Ducha Świętego*), привітання, побажання, зазначення тематики проповіді. Основна частина проповіді репрезентує поєднання наративно-аналітичного змісту. Для висновків характерні такі мікрожанри: заклик, побажання, обіцянка, молитва і їх різне комбінування. Композиція проповіді будується з урахуванням жанрово-типової авторської інтенції [4, с. 176].

У рамках релігійного дискурсу проповідь виконує кілька функцій: інформативну, метамовну, апелятивну, експресивну, орнаментальну. Домінуючою функцією проповіді як типу публічного виступу є апелятивна функція, суть якої полягає у звертанні проповідника до слухачів із метою формування в них певної позиції і виконання певних дій. У центрі уваги проповіді перебувають моральні проблеми буття, слова застереження і розради. Вплив проповіді ґрунтується на переконанні адресата в правоті слів промовця.

За словами польського дослідника Вєслава Пшичини (Wiesław Przyczyna), проповідь «є по суті, слово Боже і слово про Бога, яке передається через людську мову, яка служить інтерпретатором Божого послання» [10, с. 168].

Рената Бізіор (Renata Bizior) наголошує на тому, що, використовуючи номінальні форми, проповідник характеризує себе місіонером, посланцем Бога,

посередником між Богом і парафіянами, який виконує доручене йому завдання: *Zapytacie co to jest missyja? Co do słowa, znaczy: posłannictwo.* ***Missyonarz, posłannik Boży****. Najpierw Bóg przemawiał sam do Adama, do Abrahama, do Mojżesza, jako Pan, jako Ojciec. Później posyłał ludzi ducha Bożego pełnych* [6, с. 11].

Щоб проповідь досягла поставленої мети, проповідник використовує низку комунікативних стратегій. Комунікативна стратегія визначається як надзавдання, яке виходить від адресата, спрямоване на досягнення комунікативної або практичної мети і розраховане на певний ефект, зокрема ефект впливу на слухача.

Аналізуючи мову проповідників, дослідники звернули увагу на кілька важливих питань: фонетичні помилки проповідників, недотримання стилістичних норм (проникнення розмовної мови до мови сфери «sacrum») та використання наукових термінів при виголошенні проповідей. Польська дослідниця Йоанна Гавель (Joanna Gaweł) констатувала те, що однією з основних проблем із погляду фонетики є недбала вимова гомілістів. Наприклад, досить часто спостерігається явище фонетичного уподібнення, яке полягає у спрощенні в групах приголосних, тобто зредукування одного зі звуків або уподібнення певних приголосних звуків. Ці процеси можна спостерігати в таких словах, як ***krakoski, warszaski, japko*** [7, с. 57].

На думку Яна Мьодека (Jan Miodek), ще одним важливим питанням, на яке варто звернути увагу, аналізуючи мову проповідника, є проблема недотримання стилістичних норм, тобто використання під час виголошення проповіді розмовних (поточних) форм, що не відповідають сфері «sacrum». «Налагоджений контакт з парафіянами є дуже важливим, тому, потрібно подбати про те, щоб про важливі справи розмовляти мовою, доступною кожній людині», у зв'язку з цим проповідники у своїх проповідях часто використовують такі розмовні конструкції:

– *Stańmy się kumplami Pana Jezusa*;

– *Pan Bog ma prawo się na nas wkurzyć*;

– *Kto nie pojmuje znaczenia Eucharystii, ten – jeśli idzie o rozumienie chrześcijaństwa – odpada w przedbiegach;*

– *Jan Chrzciciel trafił w dziesiątkę, tak nazywając Jezusa;*

– *W połowie Adwentu może nas chwycić kolka, jak biegacza w połowie dystansu*;

– *Maryja – to taka stacja przekaźnikowa między nami a Chrystusem*;

– *Jezus – jakby nie było – umarł za nas na krzyżu* [8, с. 264].

Дорота Здункєвіч-Єдинак (Dorota Zdunkiewicz-Jedynak) зауважує, що деякі проповідники вживають у своїх проповідях вирази дуже емоційно та негативно забарвлені, наприклад:

– *Szatan nigdy nie mowi: Bog jest do kitu;*

– *Święty Jozef to facet, ktory dowiedział się, że jego dziewczyna jest w ciąży;*

– *Natan trząsł portkami, że krol go zabije;*

– *Judasz to facet, ktory probował robić politykę* [11, с. 96], тому Ян Мьодек наголошує на тому, що лексика проповідника повинна бути загальновживаною, тобто нейтральною [9, с. 160].

Й. Гавель також зауважила, що проповідники при виголошенні проповідей часто послуговуються науковою термінологією, яка є незрозумілою для вірян. «Спеціалізована наукова мова теології, яка вживається в проповідях, адресована не спеціалістам, а лише звичайним віруючим, тому така мова робить проповіді некомунікативними і незрозумілими та нав'язує релігійному досвіду наукову перспективу, а не перспективу індивідуального розвитку». Прикладами такого стилю спілкування з парафіянами є терміни: *anamneza*, *celebracja*, *contritio*, *doksologia*, *chryzmacja*, *epikletyczny*, *habitualny*, *neofita*, *patrystyczny*, *teologalny* [7, с. 60].

Однією з характерних для проповіді композиційно-мовних форм, яка володіє яскраво вираженою експресивною функцією, є оповідання, що визначає проповідь як жанр буттєвого дискурсу. Композиційно-мовна форма оповідання служить для мотивації адресата, робить текст більш зрозумілим і легким для сприйняття, стимулює виникнення певних образів в уяві адресата, які ведуть до конкретизації абстрактних понять християнського віровчення. Оповідальна аналогія необхідна для більш сильного сугестивного впливу на слухача, оскільки базується на культурно і соціально закріплених значеннєвих зв'язках. Джерелами оповідань є прецедентні тексти: казки, легенди, притчі Ісуса, а також випадки із сучасного життя: «*To był kwiecień. Rok Pański 966. Książę Mieszko I wbił krzyż chrześcijaństwa w nasze ziemie i w nasze polskie serce. Obok krzyża Jezusowego stanęła Maryja. Jezus wtedy patrząc na polską ziemię, którą umiłował, rzekł do Matki: Niewiasto, oto dziecko Twoje! Rzekł do nas: Polsko, oto Matka Twoja! I od tej godziny nasz wziął ją naród do siebie...*» [13].

У дослідженні О. Зелінської окреслено загальні риси, сукупність яких визначає специфіку проповідницького твору:

1.Проповідь – це твір релігійного змісту, виголошений священиком; він існує як в усній, так і писемній формі.

2.Проповідь як акт комунікації передбачає взаємодію між промовцем та адресатами.

3.Ознакою проповіді є персвазійність – переконувальний вплив, спрямований одночасно і на розум, і на почуття, і на волю слухачів та читачів.

4.Відсутність прихованих намірів промовця стосовно адресатів – принципова ознака проповіді, що відрізняє її від інших промов.

5.Завдання проповіді – змінити (або утвердити) шляхом словесного переконання моральні ціннісні орієнтири відповідно до релігійного світогляду. Принциповою ознакою проповіді є і те, що її переконувальний вплив спрямовано не на якусь одноразову акцію, не на окремий учинок, а на поведінку в цілому протягом усього подальшого життя.

6.Необхідність впливу не тільки на інтелект, а й на емоції, волю і почуття зумовлює художність і публіцистичність мови проповіді, внаслідок чого вона стає твором красного письменства. Мовні особливості проповіді, весь комплекс виражальних засобів гомілійного твору зумовлений його завданням і настановою [3, с. 28].

Отже, проповідь, як і будь-який інший мовленнєвий жанр, характеризується комунікативною ситуацією, експресією й експресивною інтонацією, обсягом, концепцією адресата й адресанта. Вона має комунікативну мету, подвійний зміст, чинники комунікативного минулого й комунікативного майбутнього, мовне втілення. Незважаючи на різні види проповідей, усі вони характеризуються канонічністю структури тексту, в основі якої лежить «гомілетична схема», до якої входять вступ, основна частина, моральний додаток і висновок. Для виголошення проповіді священик повинен мати високий рівень комунікативної компетенції. Складання проповіді, як і будь-якої іншої публічної промови, передбачає володіння знаннями та уміннями проповідника у сфері комунікативної лінгвістики, лінгвістичної прагматики, стилістики й риторики, де особливе місце посідає використання експресивних засобів, володіння якими допомагає проповіднику вплинути на свідомість парафіян, переконати їх у правді сказаного.

Перспективою дослідження вбачаємо проведення аналізу мовних засобів переконування та емоційно-експресивного впливу в сучасній польській проповіді.

Література

1.Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ: Академія, 2004. 344 с.

2.Бацевич Ф. С. Вступ до лінгвістичної прагматики. Київ: Академія, 2011. 304 с.

3.Зелінська О. Ю. Українська барокова проповідь: мовний світ і культурні витоки: монографія. Київ, 2013. 421 с.

4.Смирнова М.С. Жанр проповіді у церковно-релігійному дискурсі (на матеріалі близько- і далекоспоріднених мов). *Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки». Мовознавство*. 2016. № 6. С. 173–177.

5.Федунова В. А. Проповедь как институциональный и бытийный дискурс. *Язык и общество*: Материалы международной научной конференции, Москва, 26 окт. 2006 г. Т. 2. Отв. ред. И. Н. Тупицына. Москва: РГСУ, 2006. С. 48–52.

6.Bizior R. Językowe sposoby kształtowania obrazu nadawcy w kazaniach misyjnych Karola Antoniewicza. *Prace naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie*. Częstochowa, 2010. S. 5–21.

7.Gaweł J. Język współczesnego kaznodziejstwa. *Sympozjum.* Kraków, 2012. Nr. 2 (23). S. 55–60.

8.Miodek J. Współczesne kaznodziejstwo polskie. *Tysiąc lat polskiego słownictwa religijnego*. Gdańsk 1999. S. 264–272.

9.Miodek J. Co słyszy językoznawca we współczesnych kazaniach?. *Fenomen kazania*. Kraków 2012. S. 160–165.

10.Przyczyna W. Słowo Boże i ludzkie w kazaniu. Charakterystyczne cechy kazania jako utworu mówionego. *Współczesna polszczyzna mówiona w odmianie opracowanej (oficjalnej).* Kraków, 1994. S. 168–173.

11.Zdunkiewicz-Jedynak D., Jak mowić o Bogu językiem współczesnego świata? O dylematach inkulturacji w języku polskiego Kościoła. *Studia Salvatoriana Polonica.* Bagno, 2010. T. IV. S. 96–99.

12.Wielki słownik języka polskiego. URL: https://wsjp.pl (дата звернення: 20.02.2021).

Джерела ілюстрованого матеріалу

13.Ks. Wojcech Węgrzyniak. Czy Maryja jest Waszą Królową? URL: https://blog.gosc.pl/ksWojciechWegrzyniak/2016/05/02/czy-maryja-jest-wasza-krolowa (дата звернення: 24.02.2021).

References

1.Batsevyh F.S. Fundamentals of communicative linguistics. Kyiv: Academy, 2004. 344 p.

2.Batsevych F.S. Introduction to linguistic pragmatics. Kyiv: Academy, 2011. 304 p.

3.Zelinska O.Yu. Ukrainian baroque sermon: language world and cultural origins: monograph. Kyiv, 2013. 421 p.

4.Smirnova M.S. Genre of sermons in the church-religious discourse (on the material of near and far languages). *Scientific Bulletin of the Ivan Franko State Pedagogical University. A series of philological sciences. Linguistics.* 2016. № 6. P. 173–177.

5.Fedunova V.A. Sermon as an institutional and everyday discourse *Language and Society*: Materials of the International Scientific Conference, Moscow, Oct. 26. 2006. T. 2 / EIC I.N. Tupitsyna. Moscow: RGSU, 2006.

6.Bizior R., Językowe sposoby kształtowania obrazu nadawcy w kazaniach misyjnych Karola Antoniewicza. *Prace naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie*. Częstochowa 2010. S. 5-21.

7.Gaweł J., Język współczesnego kaznodziejstwa. *Sympozjum.* Kraków 2012, nr. 2 (23). S. 55-60.

8.Miodek J., Współczesne kaznodziejstwo polskie. *Tysiąc lat polskiego słownictwa religijnego*. Gdańsk 1999. S. 264-272.

9.Miodek J., Co słyszy językoznawca we współczesnych kazaniach?. *Fenomen kazania*. Kraków 2012. S. 160-165.

10.Przyczyna W., Słowo Boże i ludzkie w kazaniu. Charakterystyczne cechy kazania jako utworu mówionego. *Współczesna polszczyzna mówiona w odmianie opracowanej (oficjalnej).* Kraków 1994. S. 168-173.

11.Zdunkiewicz-Jedynak D., Jak mowić o Bogu językiem współczesnego świata? O dylematach inkulturacji w języku polskiego Kościoła. *Studia Salvatoriana Polonica.* Bagno 2010. S. 96-99.

12.Wielki słownik języka polskiego - URL: https://wsjp.pl (date of reference: 20.02.2021).

Sources of illustrated material

13.Ks. Wojcech Węgrzyniak Czy Maryja jest Waszą Królową? URL: https://blog.gosc.pl/ksWojciechWegrzyniak/2016/05/02/czy-maryja-jest-wasza-krolowa (date of reference: 24.02.2021).